

Oponentský posudek k bakalářské práci „Středověké šlechtické sídlo Vítkův Hrádek (Archeologické nálezy ze 13. – 15. století)“

Posudek zpracoval: Mgr. Jiří Havlice

Předložená bakalářská práce si klade za cíl podat ucelený přehled historie a výsledků archeologického zkoumání hradu Vítkův Hrádek, zároveň pak přiblížit jeho roli v procesu kolonizace Šumavy. Rovněž podává základní přehled bádání v hradní problematice v jižních Čechách.

V kapitole Struktura práce a hradní typologie autor shrnuje vývoj bádání v oblasti typologie českých hradů, hlavní pozornost věnuje pracím A. Sedláčka, D. Menclové a T. Durdíka. Kapitola Dějiny bádání je věnována historii poznávání hradů od doby romantismu až do současnosti, podrobněji jsou zde zpracovány hlavně jihočeské hrady. V přehledu na nich prováděných archeologických výzkumů lze nalézt značné mezery, zmíněny nejsou např. výzkumy T. Durdíka na J. Hradci, P. Břicháčka na Landštejně, R. Krajíce na Kotnově a další. V odkazech a literaturu je zaměněn hrad Helfenburg u Bavorova za stejnojmenný hrad u Uštěka.

V kapitole Dějiny osídlení a kolonizace Šumavy autor stručně shrnuje vývoj osídlení této oblasti a charakterizuje podíl na kolonizaci ze strany panovníka, jednotlivých šlechtických rodů a církevních institucí. V procesu kolonizace je zde podtržen též význam starších obchodních stezek a zdrojů nerostných surovin. Kapitola je pojata značně obecně, vzhledem k tématu práce by jistě neškodilo věnovat bližší pozornosti kolonizační činnosti krumlovské i rožmberské větve Vítkovců a rovněž obou klášterů – vyšebrodského a zlatokorunského v oblasti dnešního Lipenska.

Kapitola Středověké hrady v jižních Čechách výběrově popisuje dobu vzniku, typy a okruhy zakladatelů jihočeských hradů. Podrobně je zde podán výčet tzv. horských hrádků i s jejich popisem a historií jejich poznávání. Autor překvapivě do této kategorie nezařadil nedávno popsaný hrádek Thurmberg u Malšína, přestože na jiném místě citací k této lokalitě uvádí.

Dějínám, stavebnímu vývoji a obnově hradu je věnována kapitola Vítkův Hrádek (Kámen). Poměrně kvalitně a obsáhle je zpracována historie Vítkova Hrádku, autor zde cituje většinu dostupné literatury k tomuto tématu. Neuvádí pouze některé novější tituly, které však vyvracejí některá zažitá tvrzení zejména k nejstarší historii hradu. Jedná se např. o nový rozbor závěti Vítkova z Krumlova, na základě které byla nejstarší nepřímá zmínka o Vítkově Hrádku tradičně kladena k roku 1277. Nedávný rozbor listiny ale možné pořízení na Vítkově Hrádku vyloučil (Reitinger 2010, s. 67-70). Více místa by mělo být věnováno časovému úseku od husitských válek do počátku 17. které je v práci přeskočeno tvrzením, že pro tuto dobu „mizí o Vítkově Hrádku veškeré záznamy“. Právě v tomto období ale dochází k prameni dobře dokumentovanému zániku samostatného panství Vítkův Hrádek a k přičlenění hradu ke krumlovskému majetku. Naopak velmi podrobně jsou popsány válečné události třicetileté války a postavení Vítkova Kamene v této době. Pokud pomíneme několik historických nepřesností (klášter Zlatá Koruna řazen mezi centra rožmberských držav), je text kapitoly vesměs faktograficky správný.

Část věnovaná stavebně historickému vývoji hradu vychází z výsledků stavebně historického průzkumu provedeného na hradě T. Durdíkem a také z výsledků

archeologických výzkumů. Ni navazuje krátká kapitola o památkové obnově hradu po roce 1989.

Poslední kapitola Archeologický výzkum Vítkova Hrádku přináší přehled a výsledky archeologických výzkumů prováděných na hradě do roku 2010. Autor zde uvádí i drobnější archeologické akce, nejsou zde ale uvedeny nálezy získané T. Durdíkem v průběhu provádění SHP. Největší pozornost je věnována archeologickému výzkumu v donjonu z roku 2004, popis nálezových situací z jednotlivých sond, plánovou dokumentace a kresebnou dokumentaci nálezů autor přebírá z nálezové zprávy nebo z publikace výzkumu v odborném periodiku. Rovněž interpretace nálezových situací a datace nálezů odpovídá závěrům autora výzkumu. Drobné nepřesnosti lze nalézt pouze v popisu jednotlivých nálezů (nášlapný ježek nebyl vyroben ze dvou částí, ale vytvarován z jednoho kusu).

Bakalářskou práci uzavírá překvapivě krátký Závěr a zhodnocení, v němž jsou shrnuty předchozí kapitoly. Jako výrazně kvalitnější lze hodnotit archeologickou a stavebně historickou část práce, která podává přehled o průběhu a výsledcích všech archeologických akcí na hradě. Autor zde využil téměř všechnu dostupnou literaturu vč. nálezových zpráv a původní dokumentace, z důležitějších prací o Vítkově Hrádku chybí jen článek o bastionovém opevnění hradu (Durdík 2003).

Jako méně zdařilé se jeví splnění druhého hlavního úkolu práce, kterým bylo „zasadit Vítkův Hrádek do kontextu Šumavy a přiblížit jeho roli v procesu kolonizace Šumavské krajiny v 13. až 15. století“. Kapitoly o procesu kolonizace (ač po věcné stránce správné) lze charakterizovat jako příliš povšechné. Patrně by bylo vhodnější věnovat více pozornosti nejstarším dějinám osídlení přímo v oblasti širšího okolí Vítkova Hrádku. Přitom právě území budoucího panství Vítkův Kámen je modelovou oblastí, v níž se setkávají dva kolonizační proudy – první organizovaný pasovským biskupstvím a druhý vycházející z center Vítkovců v Českém Krumlově a na Rožmberku. Údaje z pasovských urbářů ukazují, že některé vesnice patřící k panství byly založeny biskupstvím v Pasově a teprve někdy v první polovině 14. století se stávají součástí České koruny (srov. Šimůnek 1999, s. 210). Taktéž role sklářské výroby (nejstarší huť zmiňována v urbáři Vítkova Hrádku již k roku 1379) není v textu zmíněna.

Práci uzavírá Seznam středověkých hradů v jižních Čechách sestavený na základě hesel v hradních encyklopediích. Jihočeské hradě jsou zde rozděleny podle osoby zakladatele na královské, šlechtické a církevní. U některých hradů lze ale nalézt nesprávné údaje – autor např. pod hesly Mladá Vožice a Šelmberk mísí údaje k oběma hradům, dále pak u hesla Údolský hrádek u Pořešína opakuje údaje k hradu Pořešín (správně zde patrně měl být málo známý hrad u Pořína).

Až na předeslané nedostatky lze ale předloženou bakalářskou práci hodnotit jako zdařilou, autor prokázal, že umí pracovat s odbornou literaturou a zvládá zpracovat různorodé prameny do ucelené syntézy mapující vývoj a archeologii hradu. Práci proto doporučuji k obhajobě a navrhuji klasifikovat známkou 2.

V Českých Budějovicích 25. ledna 2013

Mgr. Jiří Havlice

Literatura citovaná v posudku:

- Durdík, T. 2003: Bastion fortifications of Vítkův Hrádek castle, EN Bulletin 56-57, s. 11-116.
Reitinger, L. 2010: Sporné místo Chrumnove a „zkáza Vítkovců“ roku 1277, in: Český Krumlov. Od rezidenčního města k památce světového dědictví (ed. M. Gaži), České Budějovice 2010.
Šimůnek, R. 1999: Urbář panství Vítkův Kámen z roku 1515, Historická geografie 30, s. 207-245.